

PIKKUHELPPIN ABC

Opas toimintaa aloittaville

**PIKKU-
HELPPI**

Lasten ja nuorten keskus™

Sisällys

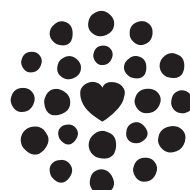
Esipuhe	3
Mikä pikkuhelppi?	5
Miksi pikkuhelppi?	6
Pikkuhelpin käynnistäminen	9
Seurakunnan resurssit ja yhteistyötahot	10
Mainonta	11
Turvallisuus	12
Tukea työhön	14
Pikkuhelppi käytännössä	16
Asiakkaaksi tuleminen ja ajanvaraus	16
Keskustelu perheen kanssa ennen käyntiä	16
Käyntiin valmistautuminen	18
Perheen kotona	19
Erilaisia Pikkuhelppi-malleja	20
1. Seurakuntayhtymä, jonka jokaisella seurakunnalla on omat Pikkuhelppi-työntekijät	21
2. Seurakuntayhtymä, jossa yhtymä vastaa Pikkuhelppi-toiminnan toteuttamisesta	22
3. Yksittäinen seurakunta, joka tarjoaa Pikkuhelppiä	23
Muistiinpajoja	24
Kirjallisuutta	27

Tekijät:

TEKSTI Hanna Rajalin

KUVAT Freepik

TAITTO Sari-Marika Durchman

**LASTEN JA
NUORTEN
KESKUS**

Esipuhe

Pikkuhelppi tulee apuun, kun vanhempaa väsyttää ja hän kaipaa arkeen hetken hengähdystä. Pikkulapsivaihe on monista eri syistä kuormittavaa ja perhe tarvitsee ympärilleen turvaverkon. Kaikilla näitä tukiverkkoja ei kuitenkaan ole tai ne ovat kaukana.

Lapsen ja nuoren tärkein kasvuympäristö on koti ja perhe. Kun lapsiperheille tarjotaan varhaista tukea ja vahvistetaan perheen voimavaroja, voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kehittymistä, lastensuojelun tarvetta ja ulkopuolisuutta.

Pikkuhelppi on perheiden tarpeisiin kehitetty seurakunnan matalan kynnyksen avun toimintamalli. Oikea-aikainen pienikin apu voi olla hyvin merkittävää, tähän pohjautuu Pikkuhelpin toiminta-ajatus. Seurakunnan tärkein tehtävä on kulkea rinnalla, auttaa ja palvella lähimmäistä. Pikkuhelppi-työssä työntekijä voi kokea tavallisesti tekevänsä vahvasti kutsumuksensa mukaista työtä.

Pikkuhelppiä toteutetaan jo noin kuudessakymmenessä seurakunnassa. Tähän oppaaseen on kerätty toiminnan yhteiset periaatteet. Jotta kirkkona hyödyimme suuruuden ekonomiasta, on meidän tärkeää pitää Pikkuhelpin brändi kirkkana ja riittävän yhdenmukaisena. Tämä on ensimmäisen opaan päivitetty versio. Ensimmäinen opas syntyi opintoihin liittyvänä tehtävänä Aino Malmin suorittaessa harjoittelua Lasten ja nuorten keskuksessa. Pikkuhelppi-työn kehittäminen seurakunnissa ja Lasten ja nuorten keskuksessa jatkuu.

**PIKKU-
HELPPI**

Lasten ja nuorten keskus™

Hanna Rajalin

Perhetoiminnan ideanikkari ja vanhemmuuden tuen kehittäjä, jolla oli sormet ja sydän pelissä Pikkuhelpin syntymähetkellä. Perhetoiminnan suunnittelija Lasten ja nuorten keskuksessa.

"Pikkuhelppi oli minulle
nimensä veroista. Ei
elämää muuttavaa, mutta
pienää tärkeää apua arjen
keskelle."

– Äiti

Mikä Pikkuhelppi?

Pikkuhelppi syntyi vuonna 2017 Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymässä lastenohjaajien innovaationa. Lastenohjaajat Jaana Heinonen ja Janette Pietilä lähtivät rohkeasti rinnallakulkijoiksi perheiden arkeen, ja näin uudella kotiin ulottuvalla toiminnalla oltiin vahvasti mukana Suomen hallituksen kärkihankkeessa Varsinais-Suomen lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa (LAPE).

Pikkuhelppi on löytänyt kodin Lasten ja nuorten keskuksen vanhemmuuden tuen sateenvarjon alta. Lasten ja nuorten keskus on sitoutunut kehittämään ja auttamaan Suomen evankelis-luterilaisia seurakuntia toiminnan käynnistämisessä. Pikkuhelppin kaltaista toimintaa on syntynyt myös itsenäisesti viime vuosina ympäri Suomen.

Pikkuhelppi on seurakuntien tuottamaa maksutonta ja perheiden uupumusta ennaltaehkäisevää perhetoimintaa, jonka tavoitteena on tarjota helpotusta perheiden arkeen tai kuormittavaan elämäntilanteeseen. Pikkuhelppi on tarkoitettu kaikille lapsiperheille. Se tarjoaa matalan kynnyksen tukea ja pientä apua perheen kotiin ja kodin lähiympäristöön. Tyypillistä toimintaa on lastenhoito. Kodinhoito ei varsinaisesti kuulu Pikkuhelppiin. Työntekijä voi kuitenkin perheen aikuisen kanssa yhdessä tehdä kotiaskareita ja ohjata vanhempaa käytännönläheisesti.

Pikkuhelppi on ensisijaisesti perheiden kotiin menevää työtä, jossa lastenhoito tapahtuu perheen kotona tai ulkona. Poikkeustilanteissa, esimerkiksi perheenjäsenen sairastuessa tai perheen haastavan tilanteen takia, voidaan toiminnassa joustavasti käyttää myös esimerkiksi seurakunnan tiloja. Pikkuhelppi-toiminnan ei ole tarkoitus olla lapsiparkkityötä, vaan jokainen perhe kohdataan yksilöllisesti.

Pikkuhelppi-toiminta on ketterää ja joustavaa seurakunnan tarjoamaa apua lapsiperheille muiden palveluiden rinnalla. Pikkuhelppi ei ole pitkäaikainen palvelu, vaan hetkellinen ennaltaehkäisevä tuki perheelle. Yhdelle perheelle tarjotaan apua sovitusti, esimerkiksi 1–4 kertaa. Käyntikertoja voi olla enemmän, jos perheen tilanne on haastava. Jos perhe tarvitsee pitkäaikaisempaa tukea etsitään sitä yhdessä. Joskus seurakunnan koulutettu vapaaehtoinen voi kulkea perheen rinnalla pidempään. Tilanteet ovat aina erilaisia ja työntekijä voi käyttää tässä harkintaa. Yksi käyntikerta voi kestää esimerkiksi 1–3 tuntia. Pikkuhelppiä tekevät seurakunnissa pääsääntöisesti kasvatuksen, perhetoiminnan ja diakoniatyön työntekijät.

Pikkuhelppin avulla seurakunta tukee perhettä kokonaisvaltaisesti. Seurakunta tarjoaa Pikkuhelppissä lastenhoidon lisäksi myös mahdollisuutta keskustella. Seurakunnan resurssien mukaan perheelle tarjotaan myös parisuhteen tukea tai taloudellista apua. Jos perheen tilanne osoittautuu vaikeaksi, ohjaavat Pikkuhelppi-työntekijät perhettä hakemaan apua muualta ja varmistavat loppuun asti, ettei perhe jää vaikeassa tilanteessa yksin.

Seurakunnan pitää Pikkuhelppi-toimintaa aloittaessaan sopia vastuista ja turvallisuudesta sekä kirjata yhdessä sovitut käytännöt. Tästä oppaasta löytyy neuvoja ja vinkkejä siihen, miten toimintaa voi järjestää ja mitä asioita tulee huomioida toiminnan käynnistämisen vaiheessa. Lisää vinkkejä ja viestintämateriaalia voi pyytää Lasten ja nuorten keskukselta.

Miksi Pikkuhelsinki?

Suomen evankelis-luterilainen kirkko on vahvasti kiinni yhteiskunnassa ja kehittää uusia toimintamalleja lasten ja perheiden muuttuneisiin tarpeisiin. Kirkon työntekijät ovat vuosikymmenten ajan ideoineet ja kehittäneet uusia toimintamuotoja ja rakentaneet yhteistyötä eri toimijoiden kanssa.

Seurakunnissa halutaan vastata perheiden arjen ja elinympäristöjen muutoksiin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoissa näkyy, että koti- tai lastenhoitopalveluita saaneiden määrä on lisääntynyt ennen korona-aikaa (1,7 % vuonna 2015 ja 2,3 % vuonna 2018). Myös seurakunnissa on huomattu, että lapsiperheillä on tarvetta juuri kotiin tulevalle avulle ja tuelle, joka on

helposti saatavissa. Seurakuntien on siis syytä ohjata siihen resursseja.

Kirkon perhetoiminta perustuu perhelähtöiseen työotteeseen, jossa lähdetään liikkeelle perheiden tarpeista. Lapsen tärkeimpänä kasvuym-
päristönä nähdään koti ja perhe, joita halutaan tukea kasvatuskumppanuudella. Varhaisen tuen merkitys perhetyössä on tärkeää. Perheet tarvitsevat pääsyn erilaisiin palveluihin ilman erityisjärjestelyjä ja lisää matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja. Kun lapsiperheille tarjotaan varhaista tukea ja vahvistetaan perheen voimavaroja, voidaan ennaltaehkäistä ongelmien kehittymistä, lastensuojelun tarvetta ja syrjäytymistä.

Pikkuhelfpi on otettu perheissä ilolla vastaan ja lastenohjaajat ovat kokeneet työn antoisaksi. Pikkuhelfpin vahvuutena on perheen nopea pääsy palvelun piiriin, toisin kuin usein kunnan tai kaupungin palveluihin. Toinen vahvuus on toiminnan maksuttomuus. Pikkuhelfpi ei sulje perheeltä pois mahdollisuutta käyttää myös kaupungin tai kunnan perhepalveluita. Pikkuhelfpi toimii soveltaen ja joustavasti paikalliset tarpeet ja painotukset huomioiden. Seurakunnat voivat liittyä helposti Pikkuhelfpi-nimen ja -brändin alle.

"Seurakunnissa, joissa Pikkuhelfpi toimii, on se pääsääntöisesti koettu lasten ohjaajien puolelta antoisana, virkistävänä ja erilaisena muun perhetoiminnan lisänä. Pikkuhelfpi antaa myös ihan uuden ja erilaisen ulottuvuuden kohdata lapsia ja perheitä heidän kodeissaan."

– Varhaiskasvatuksen ohjaaja

Perheiden moninaiset tarpeet

Perheiden tarpeet vaihtelevat paljon perhekoon, kulttuuritaustan, lasten erityistarpeiden ja vanhempien elämäntilanteiden mukaan. Pikkuhelfpissä voidaan käyttää kartoituslomakkeita tai alkuhaastatteluja, jotta palvelu voidaan suunnitella juuri kyseisen perheen tarpeiden mukaan. Joissakin perheissä on lapsia, joilla on esimerkiksi kehityksellisiä haasteita, neurokirjon piirteitä tai fyysisiä rajoitteita. Seurakunnissa voidaan

huomioida tämä tarjoamalla erityistä koulutusta työntekijöille, jotta he pystyvät kohtaamaan erityislapsiperheiden tarpeet sensitiivisesti ja ammatillisesti.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla perheillä voi olla erityisiä tarpeita tai toiveita. Tätä tukee kulttuurisensitiivinen työote. Luottamuksen rakentaminen ja tuttuus ovat avainasemassa Pikkuhelfpin juurruttamisessa.

Vaikutusten arviointia

Perheiden palautetta tulee käyttää palvelun kehittämässä. Palautteen aktiivinen kerääminen kannattaa rakentaa osaksi palvelun kehittämistä. Seurakunta voi kehittää oman palautejärjestelmän, esimerkiksi säännölliset kyselyt, joiden avulla perheet voivat kertoa kokemuksistaan ja antaa kehitysehdotuksia.

Mittaaminen auttaa todentamaan, millaisia konkreettisia tuloksia ennaltaehkäisevällä työllä saadaan aikaan. Mitattavilla tuloksilla voidaan näyttää sidosryhmille ja päätöksentekijöille Pikkuhelfpi työn tuottamat hyödyt. Tämä voi lisätä resursseja ja tukea työn jatkumista ja laajentumista. Mittaaminen voi paljastaa myös uusia kehityskohteita tai havaita puutteita, jotka jäisivät muuten huomaamatta.

Mittaaminen voi vahvistaa myös työntekijöiden motivaatiota ja työssä jaksamista, kun he näkevät työnsä positiiviset vaikutukset. Tämä antaa heille konkreettista palautetta ja tukea työssä kehittymistä.

Vaikutusten arvioinnin mittaamiseen voidaan käyttää Diakin 3X10D-elämäntilannemittaria tai muuta vastaavaa, jolla nähdään onko kohderyhmä oikea ja onko toiminnalla havaittu vaikutuksia. 3X10D toimii myös keskustelun avaajana.

Pikkuhelpin käynnistäminen

Uuden toiminnan aloittamiseen liittyy aina haasteita ja epävarmuutta sekä jännitystä siitä, miten toiminta lähtee käyntiin ja minkälaisen vastaanoton se saa. Pikkuhelpi on eri tyyppistä työtä kuin se, mihin lastenohjaajat ovat tottuneet, koska toimintaympäristönä on lähtökohtaisesti perheen koti.

Uusien Pikkuhelpi-työntekijöiden jännitystä helpottaa esihenkilöiden tuki ja yhteinen työskentely sekä keskustelu perheiden kotona tehtävän työn turvallisuudesta ja käytännöistä. Uuden toimintamuodon juurruttaminen vie oman aikansa, eikä kannata säikähtää, jos alku on hieman kankeaa.

Uuden toiminnan kehittämiseen kannattaa ottaa mukaan alusta asti työtä käytännössä tekevät työntekijät sekä perheet. Näin uusi toimintatapa

rakennetaan alusta asti vankalle pohjalle. Uutta toimintaa voi alkaa toteuttaa nopealla tahdilla tai hieman hitaammin. Nopea aloitus sopii silloin, kun mukana on monta innostunutta työntekijää. Hitaampaa käynnistämistä kannattaa harkita, jos idea ei saa heti innokasta vastaanottoa. Näin työntekijät saavat rauhassa sulatella tulevaa työmuotoa.

Seurakunnan on hyvä huomioida muutamia

asioita ennen kuin palvelua aletaan tarjota seurakuntalaisille: resurssit, mahdolliset yhteistyökumppanit, toiminnan mainostaminen, työntekijöiden turvallisuus ja työnantajan tarjoama tuki. Uuden toiminnan aloittaminen on myös hyvä kohta kartoittaa koko työalan kokonaisuutta, toimivuutta ja tavoittavuutta. Aluksi on hyvä esittää kysymys: *”Mistä olemme valmiit luopumaan voidaksemme tehdä xxx?”*.

Toiminnan kehittämisen voi aloittaa pienellä porukalla, joka pohtii Pikkuhelpin käytännöt ja seurakunnan yhteiset periaatteet kuntoon. Toiminnan määrittelyn pohjana ovat Pikkuhelpin yleiset periaatteet: Pikkuhelpi on kotiin vietävää, ilmaista, matalan kynnyksen ennaltaehkäisevää toimintaa perheille. Näiden periaatteiden pohjalta seurakunta voi itse suunnitella, miten Pikkuhelpi-toimintaa organisoidaan. Työryhmän on tärkeää miettiä myös toiminnan käytännön toteutusta, kuten milloin ja kuinka paljon apua on saatavilla yhdelle perheelle, ketkä työtä tekevät, miten vuorot jaetaan, miten asiakkaaksi tullaan, miten vastaanotetaan varaukset, miten perheet tavoitetaan ja kuinka työntekijöitä ja/tai vapaaehtoisia tuetaan. Tästä oppaasta löydät esimerkkejä, kuinka näitä asioita voidaan järjestää.

Seurakunnan resurssit ja yhteistyötahot

Seurakunnan kannattaa ennen Pikkuhelppi-toiminnan aloittamista kartoittaa työhön käytössä olevat resurssit ja muut seurakunnan alueella olevat, lapsiperheiden kanssa työtä tekevät tahot. Kartoittaminen auttaa myös toiminnan rajaamista omalle seurakunnalle sopivaksi työmuodoksi. Resurssit ohjaavat, kuinka paljon palvelua on mahdollista tarjota perheille. Seurakunta voi itse määritellä Helppi-aikojen määrän. Resurssien kartoittamisen yhteydessä tulee myös kartoittaa lastenohjaajien halukkuutta tehdä kotiin menevää työtä. Pikkuhelppin voi aloittaa ihan pienestikin ja toimintaa voi kasvattaa myöhemmin tarpeen vaatiessa.

Pikkuhelppi on hyvä ja konkreettinen toimintamalli verkostoitumiseen ja yhteistyöhön sekä seurakuntien eri työalojen välillä että alueen muiden perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa. Toiminnan suunnitteluvaiheessa on hyvä olla yhteydessä näihin tahoihin. Yhteistyötä voi rakentaa kunnan, kaupungin tai hyvinvointi-alueen lapsiperheiden toimijoiden kanssa, esimerkiksi neuvoloiden ja perhekeskusten kanssa. Seurakunnan pitää itse olla yhteydessä tahoihin ja kertoa uudesta palvelusta. Kynnys perheiden ohjaamiseen Pikkuhelppin pariin madaltuu, kun muut alueen toimijat tuntevat toiminnan periaatteet.

Yhteistyötä voi olla esimerkiksi yhteisen kokoon-tumisen järjestäminen alueen muille toimijoille Pikkuhelppin käynnistysvaiheessa. Yhteisessä tilaisuudessa voidaan keskustella, millaisesta työstä on kyse ja kirjata ylös yhteisiä suuntavi-

voja. Pikkuhelppin työntekijöillä on myös paremmat mahdollisuudet ohjata perheitä kaupungin tai kunnan palveluiden piiriin, kun he tuntevat ne tarpeeksi hyvin. Yhteistyö muiden alueen toimijoiden kanssa voi olla myös vaikkapa sitä, että niistä ohjataan perheitä Pikkuhelppi-toiminnan piiriin. Erityisesti, jos perhe on uupumisvaarassa, hyvä käytäntö on, että perheen luvalla neuvolatyöntekijä voi ottaa yhteyttä seurakuntaan ja välittää soittopyynnön. Pikkuhelppin on tarkoitus olla matalan kynnyksen toimintaa, jossa ei tarvitse olla erityistä asiakkuutta minkään palvelun piirissä. Toiminnan käynnistyttyä voidaan tehdä viestinnällistä yhteistyötä, esimerkiksi mainostaa Pikkuhelppiä neuvolan tiloissa tai yhteisillä alustoilla verkossa sekä muissa paikoissa, joissa tavoitetaan perheitä.

Seurakunnassa on myös hyvä miettiä sisäiset yhteistyökuviot kuntoon ennen toiminnan aloittamista. Pikkuhelppiä kannattaa tehdä yhdessä ja koota monialainen tiimi käynnistämään ja toteuttamaan toimintaa. Perhetoiminnan, kasvatuksen ja diakonian yhteinen osaaminen ja kontaktit kannattaa hyödyntää. Diakoniatyössä on erityisesti osaamista mm. ihmisten kotona tehtävästä työstä. Seurakunnissa, joissa ei ole mahdollisuutta käyttää useamman työntekijän resurssia Pikkuhelppiin, kannattaa heti alussa miettiä myös vapaaehtoisten ottamista mukaan. Vinkkejä vapaaehtoisten mukaan saamiseen voi kysyä Lasten ja nuorten keskukselta.

Lue lisää: lnk.fi/pikkuhelppi/

Mainonta

Mitkä ovat ne kanavat, joiden kautta perheitä tavoitetaan helpoimmin? Mainontaa kannattaa suunnitella etukäteen ennen Pikkuhelppi-toiminnan aloittamista. Jos toiminta on alkamassa esimerkiksi syksyllä, kannattaa jo reilusti ennen kesää miettiä, miten ja missä uudesta toiminnasta kerrotaan. Ensimmäisen tiedon Pikkuhelpistä voi laittaa jakoon jo kesällä esimerkiksi sosiaalisen median kautta. Nettisivuilla ja sosiaalisessa mediassa mainostamisen lisäksi kannattaa laatia paperimainoksia ja esitteitä, joita voi jakaa yhteistyökumppaneille ja perheille.

Mainostamisessa ja viestinnässä on tärkeää muistaa, että toiminnasta kannattaa myös toiminnan aloituksen jälkeen kertoa säännöllisesti niin perheille kuin yhteistyökumppaneille. Aina tulee uusia perheitä ja työntekijöitä, jotka eivät ole kuulleet vielä toiminnasta. Mitä enemmän mainostaa ja pitää toimintaa esillä, sitä useampi palvelun piiriin löytää.

Pikkuhelppin mainonnassa ja viestinnässä ovat luovat ratkaisut paikallaan. Sosiaalisen median

ja nettisivujen lisäksi kannattaa myös tarttua tilaisuuksiin mainostaa toimintaa paikallislehdissä tai kertoa toiminnasta tapahtumissa. Mainontaa ja viestintää suunniteltaessa pitäisi yrittää huomioida myös ne perheet, joilla ei ole mitään tukea, sillä heidän tavoittamisensa voi olla haastavaa. Toiminnan haasteena mainonnasta huolimatta on koettu se, miten voidaan löytää ja tavoittaa niitä ihmisiä, joilla ei ole mitään tukea.

Seurakunta voi pitää Pikkuhelppi-toimintaa esillä myös tunnistettavilla vaatteilla tai repuilla, joihin on painatettu Pikkuhelppi-logo. Logoja voi pyytää Lasten ja nuorten kesuksesta. Näin Pikkuhelppiä tekevät voi tunnistaa esimerkiksi puistossa. Seurakunnassa pitää kuitenkin miettiä haluaako perhe, että ulkopuoliset saavat tietää, että ulkopuolinen taho auttaa perhettä arjessa. Toisissa seurakunnissa on haluttu tehdä Pikkuhelppi-työ näkyväksi, mutta toiset seurakunnat ovat päätyneet siihen, ettei työstä haluta tehdä suurta numeroa.

"Saan antaa ja vastaanottaa
valtavasti paljon halauksia, iloa,
riemua ja leikkiä lasten seu-
rassa. Vanhempien kanssa
olen käynyt erittäin hyviä kes-
kusteluja ja osassa tapauksista
olen saanut järjestettyä myös
perheelle muuta apua."

– Lastenohjaaja

Turvallisuus

Pikkuhulpissa tärkeää on huomioida työntekijöiden turvallisuus. Työturvallisuuslain nojalla jokaisella on oikeus turvalliseen työhön ja asialliseen kohteluun. Toimintaa suunniteltaessa on tiedostettava riskit, jotta niihin voidaan ennakolta varautua. Varautuminen auttaa välttämään vaaratilanteita. Turvallisuusasiat tulee käydä läpi Pikkuhelppiä aloittavien työntekijöiden kanssa ja turvallisuusasiat ja käytännöt pitää ajantasalla. Työntekijöiden turvallisuutta parantaa, että ennen perheeseen menoa selvitetään hieman perheen taustoja ja mitä perheen kodissa on vastassa. Näin käynnille menevä työntekijä tietää, mihin varautua. Työntekijän turvallisuus tulee varmistaa erityisesti silloin, jos perheen ensivaikutelmasta tulee aavistus jostakin epämääräisestä. Seurakunnassa kannattaa miettiä valmiiksi toimintamalli haastavia tilanteita varten. Työparina työskentely tuo työntekijöille turvallisuutta. Suosittelemme, että haastavissa tilanteissa ja ainakin ensikäynnille perheeseen mentäisiin työparina. Ainakin toisella olisi hyvä olla myös kokemusta kotikäyntityöstä. Jos perheen tilanne koetaan käynnin jälkeen turvalliseksi, paikalle voi seuraavalla kerralla mennä vain yksi työntekijä tai vapaaehtoinen.

Pikkuhelppiä voidaan tehdä seurakunnan resursseista riippuen työparina tai yksin. Työntekijän työparina voi toimia myös vapaaehtoinen. Yksin tehtävässä kotiin menevässä työssä tulee pyrkiä varmistamaan, ettei eteen tulisi ikäviä yllätyksiä. Arkisestikin alkanut tilanne voi äkillisesti muuttua uhkaavaksi. Kaikissa seurakunnissa ei ole kuitenkaan resursseja mennä perheisiin työparina. Jos työntekijä menee kotikäynnille yksin, on tärkeää, että esihenkilö tai työstä vastaava työntekijä/

työpari tietää, missä työkaveri on. Perheeseen menevän työntekijän tulee jättää tieto, minne on menossa ja kuitata käynti suoritetuksi, kun on tullut pois. Seurakunta voi tässä käyttää esimerkiksi kirjausta Katriinaan seurakunnan linjauksen mukaisesti.

Työntekijöitä pitää ohjeistaa turvallisuusasioissa, sillä perehdytys ja tiedonvälitys ovat peruslähtökohtia turvallisemmille toimintamalleille. Ennen kotiin menevän työn aloittamista pitää käydä läpi kotikäyntityön perusteet. Koulutusta voi järjestää yhdessä diakoniatyön kanssa, sillä Pikkuhelppi työmuotona tulee lähelle diakonian kotikäyntityötä. Seurakunnan harkinnan mukaan työssä voidaan käyttää esimerkiksi turvakapulaa sekä muita turvalaitteita ja sovelluksia. Nykyään työntekijöille on myös mahdollista saada turvanappi esimerkiksi puhelimeen.

Turvallisuussuunnitelman tekeminen lisää työn turvallisuutta. Suunnitelman tulee olla kaikkien Pikkuhelppi-työtä tekevien saatavilla ja sitä päivitetään ja kerrataan säännöllisesti. Seurakunnan yleisluontoista turvallisuusasiakirjapohjaa voi käyttää Pikkuhulpissakin tai sen pohjalta voi tehdä oman turvallisuussuunnitelman.

Esihenkilön pitää selvittää vakuutusasiat ennen kuin työtä perheisiin lähdetään tekemään. Vakuutusasioista voi tiedustella seurakunnan taloustoimistosta. Lähtökohtaisesti seurakunnilla pitäisi olla vastuuvakuutus, joka kattaa työntekijän toiminnan perheessä eli esimerkiksi perheen kotona. Myös vapaaehtoisten vakuutukset pitää tarkistaa. Jos seurakunnalla ei ole työn vaatimaa vakuutusta, pitää seurakunnan sellainen hankkia.

Tukea työhön

Työntekijät tarvitsevat esihenkilön ja mahdollisen tiimin tukea erityisesti uutta työmuotoa aloittaessa. Kannustaminen ja mahdollisuus keskusteluun auttavat jaksamaan uutta opetellessa. On tärkeää, että työntekijä ei jää kysymystensä kanssa yksin. Pikkuhelppiä käynnistettäessä työntekijöitä voi askarruttaa erityisesti, miten toiminta suhteutuu muuhun omaan työntekoon.

Pikkuhelppi-työn tekemistä helpottaa, jos työntekijä tietää, että hänellä on mahdollisuus keskustella eteen tulevista työn haasteista ja askarruttavista asioista aina tarvittaessa sekä saada myös työnohjauksellista tukea. Jos resursseja riittää, työparina työskentely voi vähentää tarvetta esihenkilön kanssa keskusteluun, kun ajatuksia pystyy purkamaan heti perheessä käymisen jälkeen toisen työntekijän kanssa. Pikkuhelppi-työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus, joten heillä pitää olla tiedossaan henkilö, jolle asioista voi puhua luottamuksellisesti.

Työntekijöille voi tarjota mahdollisuutta yksilöohjaukseen. Sen lisäksi työnantajan on suositeltavaa järjestää työntekijöille mahdollisuus yhteiseen jakamiseen. Työntekijöillä voi olla myös erilaisia tarpeita. Toiset voivat kaivata enemmän yksilökeskustelua, toiset enemmän ryhmässä purkamista. Työntekijöitä tulee kuunnella ja luoda heille mahdollisuuksia jakaa asioita mahdollisimman luontevasti. Pikkuhelppi-tiimille voi järjestää säännöllisesti yhteisiä kokouksia, joissa työntekijät voivat purkaa kokemuksiaan ja esittää kysymyk-

”Tässä työssä on oppinut kohtaamaan ihmiset ns. sisältä käsin. Perheet paljastavat rohkeammin ja erittäin avoimesti omat tuntemuksensa kotiloissaan kuin esimerkiksi kerhoympäristössä.”

– Lastenohjaaja

siä, joita varmasti nousee esille pitkin matkaa. Pikkuhelppiä tekeville vapaaehtoisille pitää myös järjestää mahdollisuus luottamukselliseen yksilö- ja ryhmäkeskusteluun.

Ennen Pikkuhelppi-toiminnan aloittamista työntekijöille ja vapaaehtoisille voi järjestää myös yhteisen koulutuksen, jossa he voivat esittää kysymyksiä Pikkuhelpistä ja käytännön tilanteista ja keskustella niistä. Lisäksi tilaisuudessa voi antaa muuta tarpeellista tietoa toiminnasta ja pohtia esimerkiksi, mitä kohtaaminen vaatii ja millaisia tilanteita työssä voi tulla vastaan. Samalla on helppo käydä läpi myös turvallisuuteen liittyvät asiat. Koulutuksen järjestäminen on järkevää, sillä se on tehokkain tapa saada tieto kaikille Pikkuhelppiä tekemään lähteville.

Pikkuhelppi käytännössä

Seurakunta päättää itse, miten se Pikkuhelppiä järjestää. Olemme koonneet yleisiä suuntaviivoja, jotka helpottavat työhön ryhtymistä. Lopussa on muutama yksityiskohtaisempi malli, kuinka toimintaa voidaan esimerkiksi järjestää seurakuntayhtymissä sekä yksittäisissä seurakunnissa.

Asiakkaaksi tuleminen ja ajanvaraus

Perhe pääsee Pikkuhelppi-asiakkaaksi ottamalla ensin yhteyttä seurakuntaan joko viestillä, suoraan varauskalenterista esimerkiksi Katrina-järjestelmän kautta, soittamalla, tai sähköpostilla. Seurakunta voi saada yhteydenottopyyntöjä perheisiin myös yhteistyökumppaneiden kautta. Tämän jälkeen seurakunnan työntekijä on yhteydessä perheeseen. Monesti Pikkuhelpin piiriin ohjaudutaan neuvolan kautta ja aluksi asiakkaita on helppo löytää seurakunnan omasta toiminnasta. Asiakkaaksi ohjaaminen voi kuitenkin tapahtua monesta suunnasta, esimerkiksi kaupungin lapsiperheiden sosiaaliohjaajan välityksellä tai muiden perheiden palvelujen, kuten varhaiskasvatuksen, kautta. Tieto toiminnasta leviää helposti myös puskaradion välityksellä. Pikkuhelppi-yhteystiedot tulee olla helposti löydettävissä seurakunnan nettisivuilla.

Seurakunnassa sovitaan, miten perhe varaa Helppi-ajan. Perheiden ajanvaraukset voidaan myös ottaa vastaan keskitetysti, mikä auttaa

selvittämään perheiden tilanteita ja avun tarpeita. Työntekijöillä voi olla yhteinen varauskalenteri, johon varataan Pikkuhelppi-aikoja lastenohjaajille sopivista ajoista. Puhelimitse tehdyn alkukartoituksen jälkeen perhe voi varata Helppi-aikojaa myös suoraan lastenohjaajilta, jos työntekijöiden kanssa on niin sovittu. Työntekijä merkitsee hänelle varatut Helppi-ajat ylös ja ilmoittaa kotikäynneistä esihenkilölle.

Keskustelu perheen kanssa ennen käyntiä

Perheiltä pitää kerätä ne perustiedot, jotka ovat Pikkuhelppi-työn sujuvuuden kannalta välttämättömiä. Perustietoja, joita kannattaa kysyä, ovat Pikkuhelpin tarve, asuinalue ja osoite, puhelinnumero, nimet, lasten lukumäärä ja iät, mahdolliset lemmikkieläimet ja toivotaanko ulkoilua lasten kanssa. Lisäksi kannattaa kysyä, onko jotain muuta erityistä, mitä työntekijän olisi hyvä tietää. Kerätyistä tiedoista ja niiden käyttämisestä pitää laatia tietoturvaseloste, josta selviää, mitä tietoja kerätään, mihin niitä käytetään ja miten niitä säilytetään. Perheelle pitää kertoa kirjaamiskäytännöistä. Pikkuhelpissä ei tehdä kirjauksia käyntien sisällöistä eikä perheen tilanteesta. Perheen tietoja tarvitaan työn mahdollistamiseksi ja ne poistetaan asiakkuuden päättyessä tai säännöllisin väliajoin.

1

Pikkuhelppiin yhteyttä ottavien perheiden kanssa keskustellaan perheen tilanteesta ja avun tarpeeseen vaikuttavista tekijöistä, kuten väsymyksestä ja voimavaroista.

2

Perheen kanssa käydään läpi seurakunnan Helppi-käytäntöjä, kuten Helppi-kertojen maksimimäärä, yhden käynnin kesto, käynnin sisältö ja työntekijän rooli ja tehtävä.

3

Lisäksi perheelle kerrotaan, että toiminta on maksutonta ja työntekijöillä on vaitiolovelvollisuus.

4

Perheelle kerrotaan myös, että kipeää lasta ei voida hoitaa, eikä toimintaan sisälly kodinhoitoa.

Käyntiin valmistautuminen

Työntekijä valmistautuu Pikkuhelppi-käyntiin varmistamalla perheen osoitteen ja perustiedot. Asuinpaikan lähialueita on hyvä selvittää etukäteen varsinkin, jos on käynnin aikana menossa ulkoilemaan lapsen kanssa. Vanhemmilta voi myös kysyä, mistä lapsi yleensä eniten tykkää ja missä he yleensä viettävät aikaa. Työntekijä varmistaa että käynti perheeseen toteutuu ja että perheessä ollaan terveenä. Tärkeää on muistaa, kenen luokse on menossa, joten vanhemman ja lapsen nimet kannattaa tarkistaa.

Työntekijän kannattaa varata mukaan reppuun käsidesiä, nenäliinoja, laastaria, puhelin, viihdykettä lapsille (esim. ilmapalloja tai saippuakuplia) ja

päälle säänmukaiset vaatteet. Ennen perheeseen lähtöä työparille tai esihenkilölle laitetaan tieto, mihin on menossa.

Työntekijä saattaa olla perheen ensimmäinen kontakti seurakunnan toimintaan. Toisen tai kolmannen kerran perheeseen mentäessä työntekijä voi miettiä mahdollisuutta viedä esite muusta seurakunnan tarjoamasta perheille suunnatusta toiminnasta ja muidenkin toimijoiden esitteitä. Näin perheet voivat kiinnittyä muuhunkin seurakunnan toimintaan, Pikkuhelpin kautta perheeseen saatu yhteys säilyy tai perhe voi löytää paikkansa jonkun muun tuottamasta lapsiperhepalvelusta.

Perheen kotona

Perheeseen saapuessa kannattaa aluksi jutella vanhemman kanssa perheen kuulumisia: miten päivä on sujunut ja mitkä ovat perheen arkirutiinit. Pieni keskustelu auttaa pääsemään kiinni perheen rytmiin ja tapoihin. Näin työntekijä voi myös paremmin varautua esimerkiksi lapsen nälkään tai väsymykseen.

Työntekijää saattaa jännittää perheeseen meneminen. Vanhempiakin saattaa usein jännittää jättää lapsensa vieraan ihmisen hoidettavaksi. Joskus vanhempi voi tarvita myös vakuuttelua siitä, että työntekijä osaa pitää lapsesta huolta. Vanhemman mieltä voi rauhoittaa kertomalla omasta työstä ja kohtaamalla vanhemman huolen. Vanhemman huolet ovat usein perhearkeen ja lapsen kasvuun liittyviä kysymyksiä. Myös vanhemman oma jaksaminen ja oman ajan puute sekä talouteen ja parisuhteeseen liittyvät kysymykset ovat yleisiä. Kelpaanko ja riitänkö minä vanhempana, on lähes kaikkien huulilla.

Käynnin alussa työntekijän pitää varmistaa oman turvallisuutensa vuoksi, miten asunnosta pääsee helposti poistumaan ja ettei ovea laiteta takalukkoon. Lisäksi on syytä havainnoida, keitä asunnossa on ja varoa myös mahdollisia lemmikkejä. Lemmikit voi tarvittaessa pyytää siirtämään myös toiseen huoneeseen. Mukana pitää olla puhelin, jossa on virtaa, ja siinä kannattaa olla ladattuna 112 SUOMI -applikaatio. Puhelin tulee pitää helposti saatavilla. Varotoimet voivat tuntua liioittelulta, koska ne ovat harvinaisia. Uhkatilanteisiin kannattaa kuitenkin varautua, sillä ne tulevat vastaan yleensä yllättäen.

Työntekijän ammatillisuus lisää myös turvallisuutta. Ammatillisuus tarkoittaa sitä, että työntekijä hallitsee kokonaisvaltaisesti työnsä, tiedostaa työnsä mahdollisuudet ja rajat sekä osaa kertoa niistä selkeästi asiakkaalle. Ammatillisuus auttaa ehkäisemään haastavia tilanteita, kun työntekijä käyttäytyy rauhallisesti, arvostavasti ja on kokonaisvaltaisesti läsnä, eikä lähde mukaan mahdolliseen provosoivaan käytökseen.

"Työ on erittäin palkitsevaa. Se on minulle sydämen asia. Työssä täytyy muistaa pysyä avoimena ja herkkänä perheen olemukselle sekä tuntemuksille. Perheille oma koti on erittäin tärkeä ja sen sisäpuolelta paljastuu välillä yllättäviäkin asioita."

– Lastenohjaaja

PIKKU- HELPPI

Lasten ja nuorten keskus™

Erilaisia Pikkuhelppi-malleja

Seuraavassa on esitelty pääpiirteittäin kolme erilaista Pikkuhelppi-mallia. Seurakunta valitsee itse parhaiten toimivan tavan toteutukseen. Erityisen tärkeää on kuunnella perheitä. Jos toiminta on vasta aluillaan, voi perheiltä kysyä ajatuksia Pikkuhelpistä palvelumuotoilun keinoin. Tämän toteuttamisesta voitte kysyä tarvittaessa apua Lasten ja nuorten keskukselta.

1

SEURAKUNTAYHTYMÄ, jonka jokaisella seurakunnalla on omat Pikkuhelppi-työntekijät

Asiakkuus: Asiakkaaksi pääsee ottamalla yhteyttä seurakunnan Pikkuhelppi-vastuuhenkilöön, jonka kanssa sovitaan, milloin perheeseen mennään. Yhteydenoton aikana työntekijä selvittää perheen tilanteen ja palvelun tarpeen. Perheeltä kirjataan lisäksi nimet ja yhteystiedot asiakkuuden ajaksi. Perheeseen ollaan uudelleen yhteydessä, kun on varmistunut, kuka työntekijä perheeseen lähtee. Perheelle annetaan työntekijän yhteystiedot, jotta perhe voi olla häneen suoraan yhteydessä mahdollisten muutosten varalta.

Asiakkaista kerätään perustiedot: nimi, osoite, puhelinnumero, käynnin ajankohta, kuka menee ja miten asiasta sovittu. Tiedot on kerätty suljetuun Teams-kansioon, jonne Pikkuhelppi-työntekijöillä on pääsy. Asiakkaiden tiedot poistetaan määräjain.

Työvuorojen jakaminen: Helppi-työvuorojen jakaminen tapahtuu Helppi-työntekijöiden WhatsApp-ryhmässä, jonne käyntipyynnöt laitetaan ja kysytään, kenelle vuoro sopii. Työntekijät voivat sopia vuoroista myös keskenään, jos jollakulla on paljon vuoroja tai joku haluaisi enemmän vuoroja. Sopiminen pitää kuitenkin kuitata yhteiseen

ryhmään, jotta kaikille tulee tieto, kuka on minkäkin Helppi-pyynnön työntekijä. Ennen perheeseen menemistä työntekijä varmistaa vielä Teamsista perheen tiedot.

Pikkuhelppi-käynneille mennään pääsääntöisesti yksin. Uuden työntekijän ensimmäinen käyntikerta yritetään toteuttaa työparina, mikä on osa työhön perehdyttämistä. Perheeseen ei lähetetä lastenohjaajaa yksin, jos alkukartoituksessa perheen tilanne vaikuttaa vaativalta. Silloin ensimmäiselle käyntikerralle lähtee perhediakoni tai varhaiskasvatuksen ohjaaja seurakunnasta riippuen. Jos ensimmäisellä kerralla todetaan, että perheessä kaikki on hyvin, voi lastenohjaaja mennä mahdolliselle seuraavalle käynnille yksin.

Määrä: Yksi perhe voi käyttää Pikkuhelppiä maksimissaan neljä kertaa puolen vuoden sisällä.

Kuka tekee: Pikkuhelppi-varaukset tehdään Pikkuhelin vastuutyöntekijän kautta. Käytännössä Pikkuhelppi-käyntejä tekevät lastenohjaajat. Kaikki lastenohjaajat eivät kuitenkaan tee Pikkuhelppiä, vaan he saavat itse päättää, ovatko mukana toiminnassa vai eivät.

2

SEURAKUNTAYHTYMÄ, jossa yhtymä vastaa Pikkuhelppi- toiminnan toteuttamisesta

Asiakkuus: Toimintaan pääsemiseksi ei tarvitse mitään lähetettä, vaan perheet varaavat itse ajan ottamalla yhteyttä seurakuntayhtymän Pikkuhelppistä vastaavaan työntekijään. Myös neuvolan kautta ohjataan perheitä pyytämään apua Pikkuhelppistä. Asiakkuuden aikana perheestä on tiedossa perheenjäsenten nimet, osoite ja puhelinnumero ja lisäksi lasten iät ja mahdolliset lemmikit.

Työvuorojen jakaminen: Työntekijöiden kanssa on kauden alussa sovittu vakiot Pikkuhelppi-ajat, joihin työntekijä varautuu. Yhtymän työntekijä ilmoittaa toteutuvat vuorot työntekijöille.

Kuka tekee: Pääasiassa lastenohjaajat tekevät Pikkuhelppiä käytännössä. Lastenohjaajien kanssa on kauden alussa sovittu, ketkä Pikkuhelppiä tekevät ja milloin. Työskentely tapahtuu pääsääntöisesti työparina. Poikkeuksia tehdään vain silloin, jos perheessä on käyty aikaisemmin ja perheen tilanne on arvioitu sellaiseksi, että yksi työntekijä pärjää.

Määrä: Kauden alussa on sovittu tietyt Pikkuhelppi-ajat, joita on tarjolla maanantaista perjantaihin. Tarjolla on aamupäivä- ja iltapäiväaikoja. Yksi käyntikerta kestää noin kaksi tuntia. Pikkuhelppi-käyntejä voidaan tarjota yhdelle

perheelle maksimissaan neljä. Tästä voidaan poiketa, jos perheellä on selvästi suurempaa avun tarvetta, mutta muun avun piiriin pääseminen kestää. Tällöin käyntikertoja voi olla maksimissaan kuusi.

YKSITTÄINEN SEURAKUNTA joka tarjoaa Pikkuhelppiä

Asiakkuus: Perheet saavat tiedon palvelusta neuvolan, päiväkodin, puskaradion, diakonian tai seurakunnan nettisivujen kautta. Palvelun avulla pyritään tavoittamaan niitä perheitä, joilla on vähän tukiverkostoja ja jotka ovat uupumuksen kanssa riskiryhmässä. Perheet varaavat Pikkuhelppi-ajan ottamalla yhteyttä toiminnan vastuuhenkilöön joko soittamalla tai sähköpostilla. Neuvolasta voidaan myös jättää yhteydenotto-pyyntö perheen luvalla.

Alkukartoituksessa selvitetään, millaista apua perhe tarvitsee. Perheen on mahdollista päästä esimerkiksi keskustelemaan tilanteestaan työntekijän kanssa ja/tai saada apua lastenhoidossa. Työntekijä voi viedä lapset esimerkiksi ulkoilemaan.

Työvuorojen jakaminen: Keskusteluajat varataan Katriinaan ja ulkoiluista sovitaan seurakunnan Pikkuhelppi-työntekijöiden WhatsApp-ryhmässä. Perheeseen menevä työntekijä on vielä yhteydessä perheeseen ennen käyntiä.

Määrä: Pikkuhelppi-vastuutyöntekijällä on lista lastenohjaajille sopivista Pikkuhelppi-ajoista. Pikkuhelppiä on tarjolla tiistaista torstaihin. Tavoitteena on, että perheelle tarjotaan viisi käyntikertaa, mutta tähän löytyy joustoa.

Kuka tekee: Pikkuhelppissä on mukana lastenohjaajia ja diakoni. Perheisiin lähtee yleensä kaksi työntekijää. Jos työntekijä menee yksin, hän jättää tiedon käynnistä toiselle työntekijälle ja kuittaa käynnin palattuaan.

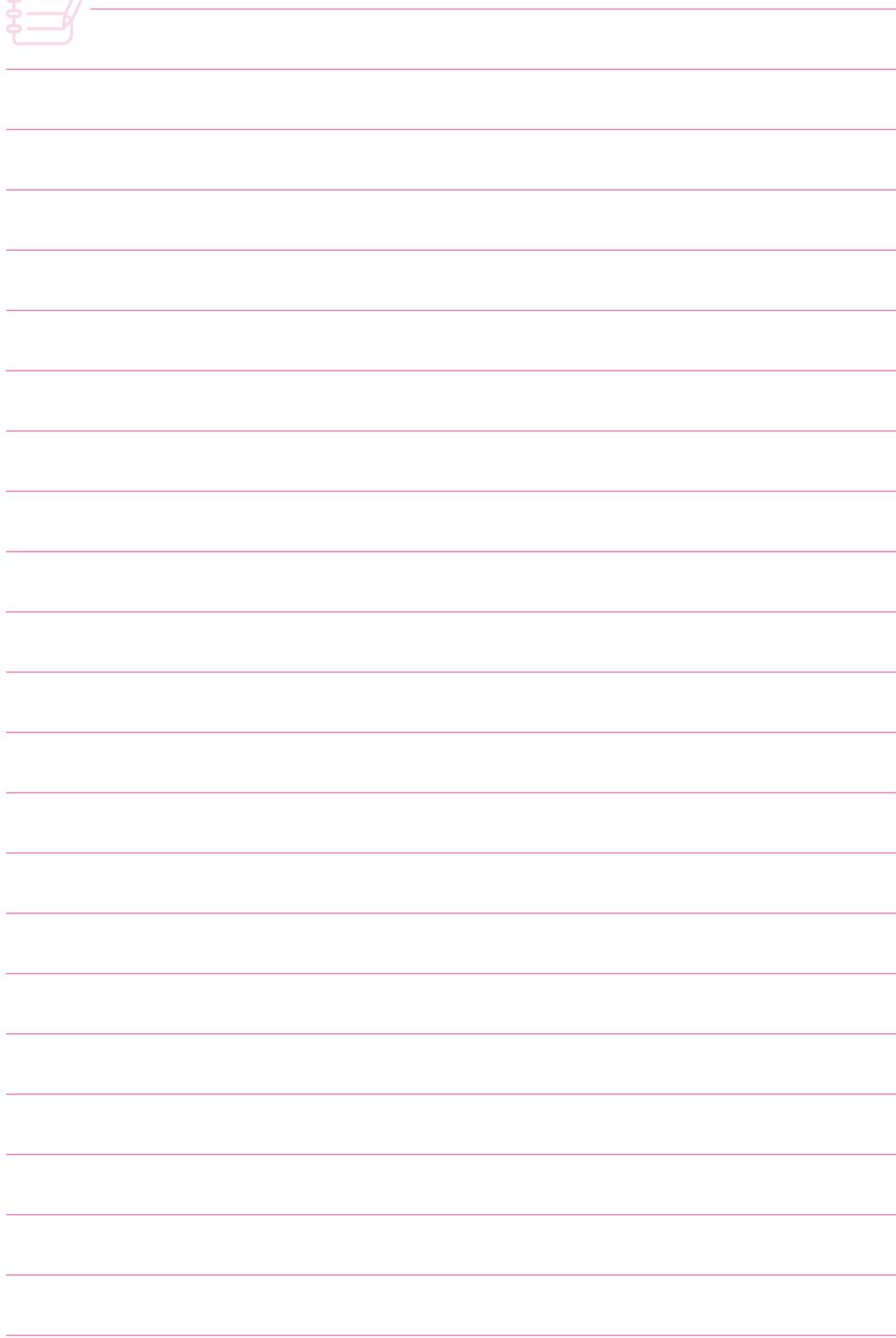

A series of horizontal lines for writing, starting from the top right of the notepad icon and extending across the page.

Lined writing area with horizontal lines.

Kirjallisuutta

Haapasalo, T. (2013). Kasvatuskumppanuus.

Teoksessa S. Saarinen (toim.),

Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. (143–153).

Lasten Keskus.

Jokela, S. & Salo, H. (2021). Pikkuapu - Perhetyömuodon mallinnus. Rovaniemen seurakunnan lapsi- ja perhe- sekä diakoniatyössä. [Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu].

<http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021090517449>

Ojell, R. (2013). Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa S. Saarinen (toim.),

Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. (17–31).

Lasten Keskus.

Rantaeskola, S., Hyyti, J., Kauppila, J. & Koskelainen, M. (2015).

Haastavat asiakastilanteet – väkivalta työssä.

Talentum.

Sutinen, P. (2016). Kirkon perhetyön käsitteellistä tarkastelua.

Teoksessa M. Valtonen & P. Sutinen (toim.),

Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa. (s. 57–70).

(Diak Työelämä 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-270-7

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (4.6.2021).

Perheitä kodin- ja lastenhoitopalveluissa, % lapsiperheistä, kunnan kustantamat palvelut (ind. 3519). Sotkanet.fi

<https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/metadata/indicators/3519>

Valtonen, M. (2016). Lapsilähtöisiä kehittäjiä ja diakonisesti suuntautuneita

sosiaalipedagogeja – Kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajiksi opiskelevien

ammattillisen identiteetin rakentuminen. Teoksessa M. Valtonen & P. Sutinen (toim.),

Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa. (s. 23–56).

(Diak Työelämä 6). Diakonia-ammattikorkeakoulu.

www.urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-270-7

Tätä materiaalia varten on haastateltu työntekijöitä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymästä, Tampereen Messukylän seurakunnasta ja Ylöjärven seurakunnasta.

"Tärkeää, että myös vanhemmuuden ja parisuhteen kysymyksiin voi saada keskusteluapua. Varhainen puuttuminen ja nopea Pikkuhelppi ovat parasta apua ennen isomman avun tarvetta!"

– Diakoniatyöntekijä

**PIKKU-
HELPPI**

Lasten ja nuorten keskus™